

A globalizáció új formája

Sebrek Dániel

DOI: 10.14267/VILPOL2023.02.21

Eredetileg megjelent: Uri Dadush: (2022) 'Deglobalisation and protectionism' Working Paper 18/2022, Bruegel

A cikk szerzője Uri Dadush neves közgazdász és kutató, aki számos területen dolgozik, köztük a nemzetközi kereskedelem, a gazdasági növekedés, az iparpolitika és a fejlődési politika területén. Dadush karrierje során számos fontos szerepet töltött be, többek között a Világbanknál és az OECD-nél is dolgozott vezető szerepkörben. Jelenleg a Nemzetközi Gazdasági Társaság vezetője és a Bruegel gazdaságkutató intézet tagja. Dadush rendszeresen publikál tanulmányokat és cikkeket az államok közötti kereskedelem, a gazdasági növekedés és a globális gazdaság kérdéseiről. Ő is egyike azoknak a szakértőknek, akik kiemelten foglalkoznak a Kína és az Egyesült Államok közötti kereskedelmi kapcsolatokkal és azok hatásával a globális gazdaságra.

Az említett cikk egy olyan adatvezérelt kutatást mutat be, amely azt vizsgálja, hogy a világgazdaságban az elmúlt években megfigyelhető volt-e a globalizáció lassulása, és ha igen, akkor ennek oka volt-e a protekcionizmus. Az elemzés elsősorban az árukereskedelemre fókuszál, de említést tesz a globalizáció más területeiről is. Az összegyűjtött bizonyítékok alapján arra a következtetésre jutott, hogy bár a globális gazdasági növekedés bizonyos szempontból valóban lassult a 2008-as pénzügyi válság után, azonban a deglobalizáció, azaz a globalizáció visszaszorulása nem történt meg.

A rövid bevezetés után a cikk foglalkozik a globalizáció lelassulásával, melyet négy fontos jellemző idézhetett elő. Az egyik, hogy a hiperglobalizációs időszakhoz képest lassulás figyelhető meg, de ez a folyamat bizonyos mértékben a normalitáshoz való visszatérésnek is tekinthető. A második fontos tényező lehet az országok közötti különbség a kereskedelem lassulása során. Itt fontos kiemelni az olajexportáló országok és a nem olajexportáló országok közötti különbségeket. Míg az utóbbiból (45 db) a kereskedelem/GDP aránya tovább javult a globális pénzügyi válság után (angolul rövidítve: GFC), addig mind a 16 darab olajexportőr országról – ahonnan rendelkezésre álltak adatok – a GFC után a kereskedelem/GDP aránya csökkent, Ausztrália kivételével. További érdekesség, hogy ez az arány az USA-nál nem változott. A harmadik érdekes tény, Kína befelé fordulása. Ez a világkereskedelem/GDP lassulásnak legalább az egyharmada. Mindezek mellett Kína lassuló gazdasága a kereskedelmi partnereit is igen hátrányosan érintette. A negyedik jellemző, hogy a köztes termékek kereskedelmének az értéke nagyjából 25%-kal volt magasabb 2022 második negyedévében, mint a 2019-es év ugyanezen időszakában.

A protekcionizmus szerepét vizsgálták az árukereskedelem lassulásában. A protekcionizmus számos formát ölthet, melyek közül a tarifák a legszembetűnőbbek. A nem vámjellegű akadályok közé tartozhatnak az eltérő műszaki és egészségügyi szabványok, kvóták, csereellenőrzések, behozatali engedélyek, nehézkes vámjáráások és összetett származási szabályok.

A kutatásból kiderült, hogy a legnagyobb kedvezményt kapó (MFN) országokra vonatkozó alacsony szintű tarifák terén az elmúlt években kevés változás történt a pénzügyi válság óta. Kínában liberálisabb lett a vámkezelés, ugyanakkor Brazília és India emelte a vámokat és több vámcsúcsot is megdöntött. Az USA kereskedelempolitikájában pedig nem sok változás történt a legnagyobb kedvezményes tarifákkal kapcsolatban, és a vámbevételek még mindig alacsonyak az import arányában. Az import egészét tekintve azonban a bevétel megduplázódott, különösen a Kínára kivetett 301-es vámtarifaszabály miatt.

A kereskedelmi megállapodások elterjedése jelentősen növelte a preferenciakülönbségeket, így összességében a ténylegesen alkalmazott tarifák most alacsonyabbak, mint a pénzügyi válság idején, és a kereskedelmi megállapodások bevezetésével még tovább csökkennek. Bár az új kereskedelmi akadályok – mint például a Kína-USA kereskedelmi háború – drámai példái a kereskedelem védelmének, csak egy kis részét érintik a világkereskedelemnek, főként csökkentve azt.

Az NTM-ek (nem tarifális akadályok) elterjedtebbek lettek, de sokuknak jogos politikai indoka van és nem diszkriminatívak. Sok esetben azonban az új támogatási beavatkozásokkal is torzítják a kereskedelmet a pénzügyi válság óta. Az árukereskedelem lassulásának okai között az új kereskedelmi akadályok valószínűleg nem a legfőbb okok, mivel az árukereskedelem szabadsága ma szabadabb, mint a pénzügyi válság előtt volt, bár az Egyesült Államokban, Brazíliában és Indiában emelkedtek az akadályok. Ugyanakkor a kereskedelem liberalizációja a pénzügyi válság óta lelassult, és ez kisebb szerepet játszhatott a kereskedelem növekedésének előmozdításában, mint a múltban. Azonban az is igaz, hogy a tarifák már nem nagyon tudnak sokat csökkenni.

Ha van bizonyíték a deglobalizációra a GFC óta, a leglátványosabb példát a nemzetközi tőkeáramlás csökkenése mutatja, mind a portfólió jellegű, mind a közvetlen külföldi tőkebefektetések esetében. A Világbank adatai szerint a gyors globalizáció időszakában mindkét típusú áramlás megugrott, 1985-ben a világ GDP-jének körülbelül 1 százaléka, 2008-ban a világ GDP-jének körülbelül 6 százaléka. Azóta a világ GDP-jének 1 és 2 százaléka közé esett. A hanyatlás azonban nem tudható be a nemzetközi tőkebeáramlásnak, a protekcionizmusnak vagy a nacionalizmusnak.

A kutatás végül kitért arra is, hogy a politikai döntéshozóknak aggódniuk kell-e a globalizáció által kínált lehetőségek kihasználatlansága miatt. A válasz igen, mert bár a szolgáltatások kereskedelme gyorsan nő, a korlátozások még mindig erősen hátráltatják ezt a növekedést. Szükség van a belföldi szabályozás változásaira, amelyek lehetővé teszik a szolgáltatások kereskedelmének szabadabb áramlását. Továbbá, sok fejlett ország munkaerőhiánytól, valamint előregedő munkaerőtől szenved, így liberálisabb bevándorlási politikákra van szükségük. Fontos azonban, hogy ezek a politikák ne csak a magasan képzetteknek korlátozódjanak, hanem a kevésbé képzettek számára is biztosítsanak lehetőséget.

A szellemi tulajdonjogok védelme fontos az innováció ösztönzése és a nemzetbiztonság szempontjából, de ugyanolyan fontos, hogy az információk és a technikák szabadabban

áramolhassanak a határokon túlra. A fejlett országoknak létfontosságú érdekük fűződik ahhoz, hogy a technológiákat átadhassák a szegényebb országoknak, mert ez növeli az exportpiacokat, a választékot és csökkenti a költségeket a fogyasztók és az alkatrész-importáló cégek számára. Végül, a fejlődő országoknak is fontos az ilyen reformok megvalósítása, hogy vonzzák a külföldi befektetőket és a munkavállalókat, és fenntarthatóan tudják növelni gazdaságukat. A reformokhoz azonban nemzetközi pénzügyi intézmények és megállapodások támogatására van szükség. Bár a protekcionizmus növekszik és kereskedelempolitikai bizonytalanságok merülnek fel, a globalizáció mögött meghúzódó technológiai és piaci erők továbbra is erőteljeseek.